

Sygn. akt I C 250/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 listopada 2014 r.

Sąd Okręgowy w Zielonej Górze Wydział I Cywilny

w składzie

Przewodniczący: SSO Zbigniew Woźniak

Protokolant: st. sekr. sąd. Katarzyna Golańska

po rozpoznaniu w dniu 13 listopada 2014 r. w Zielonej Górze

na rozprawie

sprawy z powództwa G. J.

przeciwko (...) Zakładowi Usług Miejskiej sp. z o.o. w Z.

o ochronę dóbr osobistych i zapłatę

I. oddala powództwo;

II. zasądza od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 2.777 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt I C 250/14

(...)

Powód G. J. pozwem z dnia 6 czerwca 2014 r. domagał się nakazania stronie pozwanej (...) Zakładowi Usług Miejskich sp. z o.o. w Z. usunięcia skutków naruszenia dóbr osobistych, prawa powoda do kultywowania pamięci zmarłego dziadka M. J., przez przeniesienie szczątków M. J. ze wspólnego grobu w kwaterze ekshumacyjnej (...) na Cmentarzu Komunalnym przy ul. (...) w Z. i dokonanie ponownego pochówku w indywidualnym grobie ziemnym na tym cmentarzu, z postawieniem nowego nagrobka o wartości nie przekraczającej 5.000 zł oraz zasądzenia od strony pozwanej na rzecz powoda zadośćuczynienia za naruszenie jego dóbr osobistych w kwocie 10.000 zł. W uzasadnieniu żądania pozwu powód twierdził, że jego dziadek M. J. został pochowany w grobie ziemnym na cmentarzu w Z. przy ul. (...). Powód był silnie związany emocjonalnie z dziadkiem. Po jego śmierci odwiedzał, pielęgnował i dbał o grób dziadka. W 2003 r. powziął informację, że grób jest nieopłacony i będzie przeznaczony do likwidacji. W związku z tym powód opłacił grób dziadka w $\frac{3}{4}$ 20 – letniego okresu tj. do 2018 r. i tym samym w ocenie powoda nie było jakichkolwiek podstaw prawnych do likwidacji grobu. Ponadto powód podniósł, iż nie został poinformowany, że grób jest przeznaczony do likwidacji.

W odpowiedzi na pozew z dnia 8 sierpnia 2014 r. (K - 55-57) strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości, zarzucając, że jako zarządca cmentarza ma prawo dysponować nieopłaconym miejscem pogrzebowym. Od 1998 r. nastąpiła pięcioletnia przerwa w płatności za grób. Powód dopiero w czerwcu i wrześniu 2003 r. dokonał wpłaty dwóch rat oraz we wrześniu 2007 r. wpłaty trzeciej raty i na tych wpłatach zakończył opłacanie grobu M. J.. Strona pozwana wskazała, że za pośrednictwem mediów, tj. Gazety (...) oraz Gazety (...), w tym ich wydań internetowych, informował o likwidacji nieopłaconych grobów. Z uwagi na ochronę danych osobowych strona pozwana odstąpiła od naklejania na groby informacji o zaleganiu z opłatami i przeznaczaniu ich do likwidacji. Strona pozwana zarzuciła, że

jej działania były zgodne z prawem, powód nie zgłosił zastrzeżenia co do ponownego użycia grobu, ani też nie uiścił opłaty przewidzianej dla pochowania zwłok.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 25 lipca 1958 r. zmarł M. J. – dziadek powoda. Zmarły został pochowany na Cmentarzu Komunalnym przy ul. (...) w Z. w grobie ziemnym w kwaterze nr 32 rząd 1, grób 40. Opłacaniem grobu do momentu śmierci zajmował się ojciec powoda H. J.. Pierwsze zastrzeżenie co do ponownego użycia grobu i uiszczenie opłat za pochowanie nastąpiło w dniu 14 stycznia 1981 r. tj. trzy lata po 20 letnim terminie od dnia założenia do grobu. Grób został opłacony do 1998 r., tj. na kolejne 20 lat od pochówku.

W 2003 r. powód G. J. powziął wiadomość o tym, że grób jego dziadka jest przeznaczony do likwidacji. W czerwcu 2003 r. powód dokonał wpłaty I raty w wysokości 205 zł oraz we wrześniu 2003 r. kolejnej wpłaty w wysokości 212,50 zł (II rata). Trzecią ratę powód wpłacił we wrześniu 2007 r. w wysokości 212,50 zł.

(dowody: odpis skróconego aktu zgonu; K-11,

faktura VAT z 25 czerwca 2003 r.; K-19,

faktura VAT z 11 września 2003 r.; K-20,

faktura VAT z 3 września 2007 r.; K-21,

zeznania świadka M. K. (1); K- 104 – 106,

zeznania świadka M. K. (2); K-87v-88,

przesłuchanie powoda G. J.; K-88)

Zarządzeniem nr 43/02 z dnia 3 grudnia 2002 r. Prezes Miejskiego Zakładu (...) Spółki z o.o. w Z. (poprzednik prawny pozwanej spółki) ustalił wysokość opłat cmentarnych obowiązujących za korzystanie z cmentarza komunalnego miasta Z.. Opłata za miejsce grzebalne za okres 20 lat wynosi 850 zł. Obowiązujący cennik znajduje się do wglądu w siedzibie biura oraz umieszczony jest na stronie internetowej pozwanej spółki. Zarząd spółki umożliwił klientom regulowanie należności w systemie ratalnym, przy czym skorzystanie z możliwości rozłożenia płatności na 4 raty, wymagało uregulowania wszystkich rat w przeciągu roku. Ponowne użycie grobu następowało wówczas, gdy pojawiała się osoba zainteresowana miejscem pochówku.

W siedzibie biura każdy klient zainteresowany płatnością ratalną otrzymuje pisemną ulotkę informacyjną odnośnie sposobu płatności poszczególnych rat.

(dowody: cennik usług cmentarno – pogrzebowych; K-31 – 37,

zarządzenie nr 43/02; K-60 – 62,

kopia ewidencji zmarłych; K- 93 – 94,

zeznania świadka M. K. (1); K- 104 – 106,

zeznania świadka M. K. (2); K- 87v-88,

przesłuchanie powoda G. J.; K- 88)

W pozwanej spółce prowadzone są równolegle ewidencje cmentarne w formie papierowej i elektronicznej. Adnotacja w księdze papierowej o opłaceniu grobu umieszczana jest po stwierdzeniu uiszczenia należności w całości. Fakt zapłaty przez powoda 3 kolejnych rat został odnotowany w systemie elektronicznym.

Po wpłaceniu ostatniej raty pracownicy spółki informują klienta o długości okresu, na jaki grób został opłacony. Data, do której grób jest opłacony jest umieszczana w fakturze obejmującej ostatnią ratę.

(dowody: ewidencji zmarłych; K- 93 – 94,

zeznania świadka M. K. (1); K- 104 – 106)

W 2013 r. grób, w którym został pochowany M. J. został ponownie wykorzystany. Szczątki dziadka powoda zostały przeniesione do wspólnej mogiły w kwaterze (...). Pozwana spółka nie sporządza protokołu z czynności likwidacji grobu, nie prowadzi też dokumentacji związanej z tym faktem.

(okoliczności bezsporne)

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługuje na uwzględnienie.

W związku z tym, że powód żądaniem pozwu domagał się dopełnienia przez stronę pozwaną czynności mających na celu usunięcie skutków naruszenia jego dóbr osobistych oraz zapłaty zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych, materialnoprawna podstawa rozstrzygnięcia niniejszego sporu tkwi w przepisach art. 24§1 k.c. oraz art. 448 k.c.

Zgodnie z pierwszym z powołanych wyżej przepisów, ten czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie.

Powstanie niemajątkowego roszczenia mającego na celu ochronę dóbr osobistych wymaga spełnienia dwóch przesłanek, mianowicie: naruszenia konkretnego dobra osobistego oraz bezprawności naruszenia, przy czym co należy podkreślić, ustawodawca w treści ww. przepisu wprowadza domniemanie bezprawności naruszenia dobra osobistego, co oznacza, że powód winien wykazać fakt naruszenia dobra osobistego, zaś pozwany, jeśli chce uniknąć nakazania realizacji roszczeń wynikających z ww. przepisu, powinien wykazać, iż naruszenie dobra osobistego nie było bezprawne.

W literaturze, orzecznictwie sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego (por. K. Piasecki, Kodeks cywilny. Komentarz. Księga pierwsza. Część ogólna. Kraków 2003 r., wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 24 stycznia 2014 r., I ACa 612/13, publ. lex 1428058, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 października 1989 r., II CR 419/89, publ. lex 8996) zgodnie się przyjmuje, iż do okoliczności wyłączających bezprawność naruszenia dóbr osobistych należy zaliczyć: działanie w ramach obowiązujących porządku prawnego, tj. obowiązujących przepisów, zgodę pokrzywdzonego oraz działanie w ochronie uzasadnionego interesu.

Jeśli zaś chodzi o drugi ze wskazanych wyżej przepisów, tj. art. 448 k.c., zgodnie z jego treścią w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia.

Różnica między przesłankami powstania roszczenia opisanego w art. 24§1 k.c. i art. 448 k.c. sprowadza się do tego, że w przypadku roszczeń opisanych w art. 24§1 k.c., wystarczającym jest bezprawne działanie naruszającego dobra osobiste. W przypadku roszczenia o zadośćuczynienie za naruszenie dóbr osobistych ów naruszenie musi dodatkowo, oprócz bezprawności zachowania, być zawinione.

Rozpoznając przedmiotową sprawę Sąd uznał, iż po stronie powoda nie powstały zgłoszone w pozwie roszczenia, ponieważ zachowanie strony pozwanej nie było bezprawne.

Spór w przedmiotowej sprawie sprowadzał się do dwóch kwestii. Po pierwsze, czy powód uiszczył należną opłatę za pochowanie zwłok, której uiszczenie wyłącza możliwość ponownego użycia grobu, tj. czy uiszczenie 3 rat należnej opłaty skutkuje przyjęciem, iż powód uiszczył opłatę za 15 lat użytkowania grobu. Po drugie, czy strona pozwana w sposób zgodny z prawem użyła ponownie grobu, tj. czy przeniesienie szczątków dziadka powoda na wspólną mogiłę stanowiło ekshumację, czy też ponowne użycie grobu.

Ustalenie, czy strona pozwana była uprawniona do ponownego użycia grobu, w którym pochowany został dziadek powoda wymaga analizy przepisów ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (tekst jedn. Dz.U. Nr 118, poz. 687 z 2011 r. z późn. zm. – dalej „u.c.z.”).

W następstwie umowy, mocą której zarząd cmentarza oddaje zainteresowanej osobie miejsce na grób, powstaje swoisty stosunek cywilnoprawny. Powyższe stwierdzenie jest w niniejszej sprawie o tyle istotne, że pozwala na ustalenie treści łączącego strony stosunku prawnego. Umowa (czynność prawna) wywołuje bowiem nie tylko skutki w niej wyrażone, lecz również te, które wynikają z ustawy – tak art. 56 k.c. Umowa zawiera w sobie elementy przedmiotowo istotne (elementy kreujące dany stosunek prawny) jak i może zawierać elementy podmiotowo istotne, to znaczy te, którymi strony zmieniły skutki wynikające z ustawy, tj. skutki wynikające z przepisów o charakterze względnie obowiązującym. Ustawodawca w przypadku stosunków o charakterze umownym tworząc określoną instytucję prawną wprowadza pewien standard regulacji, który może być przez strony w drodze umowy zmieniony, przy czym strony nie mogą dokonać modyfikacji skutków prawnych wynikających z przepisów bezwzględnie obowiązujących (tak art. 353¹ k.c.). Innymi słowy treść łączącego strony stosunku prawnego (stosunku umownego) wina być ustalona na podstawie obowiązujących przepisów z uwzględnieniem modyfikacji dokonanych przez strony w drodze postanowień umowy, przy czym modyfikacji ulegają wyłącznie te regulacje, które są objęte zgodną wolą stron, zaś ciężar dowodu dokonania modyfikacji regulacji ustawowej spoczywa na tej stronie, która wywodzi z tego skutek prawny (art. 6 k.c.) W pozostałym zakresie treść stosunku prawnego jest wyznaczana przepisami.

W ramach stosunku powstałego na skutek zawarcia umowy o pochowanie zwłok osoba ta uzyskuje nie tylko prawo do pochowania zmarłego, ale także – zgodnie z powszechnym zwyczajem – szereg uprawnień o charakterze trwałym, takich jak prawo wzniesienia nagrobka i jego przekształcenia, prawo do stałego odwiedzania grobu, stałego jego utrzymywania w należyтым stanie, prawo wykonywania zmian o charakterze dekoracyjnym itp. Osoba więc ta korzysta na stałe z grobu, o czym wyraźnie mówi przepis art. 2 ust. 3 u.c.z.

Pod pojęciem „prawo do grobu” w orzecznictwie sądów i w doktrynie rozumie się różne uprawnienia umożliwiające osobom bliskim sprawowanie kultu pamięci zmarłych. Uprawnienia te mogą mieć charakter niemajątkowy i ściśle osobisty, związany ze sferą uczuć, ale mogą też wymagać starań praktycznych, w tym - związanych z wydatkami. Stąd treść prawa do grobu określają zarówno elementy osobiste, jak i majątkowe, które w zależności od konkretnej sytuacji podlegają ochronie według zasad przewidzianych w przepisach o ochronie dóbr osobistych albo na podstawie przepisów dotyczących praw majątkowych. Jeżeli uprawniony powołuje się na naruszenie sfery jego indywidualnych odczuć związanych z kultywowaniem pamięci o osobie zmarłej, przysługują mu roszczenia przewidziane w art. 24 § 1 i 2 k.c. oraz art. 448 k.c.

Powód uzasadniał powództwo odczuwaniem negatywnych emocji związanych ze stanem likwidacji grobu jego osoby bliskiej, sprawowaniem kultu osoby zmarłej polegającej między innymi na odwiedzaniu i pielęgnowaniu grobu, kontemplacji nad grobem i osobą bliską tam pochowaną. Powód domagał się więc w istocie ochrony swojego dobra osobistego w postaci kultu pamięci zmarłego dziadka, nie zaś dobra materialnego w postaci stanu posiadania w odniesieniu do miejsca wyznaczonego na grób ziemny. Jego żądanie przywrócenia stanu poprzedniego nie było realizacją roszczenia prawnorzeczowego przewidzianego w art. 344§1 k.c., lecz roszczenia o dopełnienie czynności potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia jego dobra osobistego, o którym mowa w art. 24§1 k.c. i zadośćuczynienia – art. 448 k.c.

W tej sytuacji nie było podstaw do oceny powództwa w płaszczyźnie ochrony quasi-posesoryjnej. Stan „posiadania grobu” charakteryzował się bowiem elementami osobistymi.

Czas trwania prawa do grobu został uregulowany w art. 7 ust. 1 i 2 u.c.z. Zgodnie z art. 7 ust. 1 u.c.z., grób nie może być użyty do ponownego chowania przed upływem lat 20. Z mocy art. 7 ust. 2 u.c.z., po upływie lat 20 ponowne użycie grobu do chowania nie może nastąpić, jeżeli jakkolwiek osoba zgłosi zastrzeżenie przeciw temu i uiści opłatę, przewidzianą za pochowanie zwłok. Zastrzeżenie to ma skutek na dalszych lat 20 i może być odnowione.

W przedmiotowej sprawie bezsporny jest fakt, iż dwukrotnie upłynął 20 – letni okres od pochowania dziadka powoda. Dziadek powoda został pochowany w lipcu 1958 r. Pierwszy 20 – letni termin upłynął w 1978 r. – pierwsze zastrzeżenie wraz z uiszczeniem opłaty zostało dokonane w 1981 r. Drugi 20 – letni termin upłynął w 1998 r.

Dokonując wykładni przepisu art. 7 ust. 2 u.c.z. należy wskazać, iż zakaz ponownego użycia grobu powstaje wtedy, gdy po upływie 20 – letniego terminu jakkolwiek osoba zgłosi zastrzeżenie i uiści opłatę na dalsze 20 lat. Skuteczność ustanowienia zakazu ponownego użycia grobu uzależnione jest od jednoczesnego spełniania dwóch przesłanek: zgłoszenia zastrzeżenia oraz uiszczenia opłaty na dalsze 20 lat. Jest to więc czynność realna (podobnie jak zadatek, który dla swej skuteczności wymaga dania w chwili zastrzeżenia). Nie wystarcza bowiem uczynienie samego zastrzeżenia dodatkowo konieczne jest uiszczenie opłaty przewidzianej za pochowanie zwłok.

Na tle wykładni ww. przepisu powstaje wątpliwość, jakie postanowienia powyższej regulacji mogą być zmienione wolą stron. Przepis art. 7 ust. 4 u.c.z., pozwala bowiem jedynie na zawieranie umowy, przedłużającej termin, przed upływem którego nie wolno użyć grobu do ponownego pochowania, co mogłoby sugerować, iż swoboda kształtowania umowy w tym przypadku jest ograniczona wyłącznie do zawarcia umowy przed upływem terminu, w którym nie wolno używać grobu – pozostałe regulacje mają charakter bezwzględnie obowiązujący. Powyższa teza jest o tyle uzasadniona, że stroną umowy o użycie grobu jest każda zainteresowana osoba nie tylko zatem ta, której przysługuje prawo do pochowania zwłok lub też, która legitymuje się następstwem prawnym po osobie, która poprzednio zawarła taką umowę (np. spadkobierca) lecz każda osoba, co wynika z faktu, iż prawo do grobu mieści w sobie elementy osobiste, które nie podlegają sukcesji. Skoro umowa ma być skuteczna wobec każdego, również wobec tej osoby, która ów umowy nie zawiera, ta umowa w swej konstrukcji zbliża się do zobowiązań realnych, regulowanych przepisami bezwzględnie obowiązującymi (analogicznie umowa o dożywocie). Konieczność przyjęcia, iż przepis art. 7 ust. 1 i 2 u.c.z. ma charakter bezwzględnie obowiązujący wynika z tego, że zainteresowanym prawem do grobu może być nie tylko osoba, która czyni zastrzeżenie i uiszcza opłatę, lecz każdy, w którego zakresie dóbr osobistych należy prawo do kultu osoby pochowanej w grobie. Również ta osoba powinna mieć stworzoną pewność, że zakaz ponownego użycia grobu będzie trwał 20 lat nie zaś taki okres na jaki umówiły się strony.

Reasumując, zdaniem Sądu przepis art. 7 ust. 2 u.c.z. ma charakter bezwzględnie obowiązujący i w świetle tego przepisu nie jest dopuszczalne rozkładanie opłaty za pochowanie zwłok na raty, w tym znaczeniu, że uiszczenie raty nie powoduje skutecznego zastrzeżenia zakazu ponownego użycia grobu dopóty całość opłaty nie zostanie uiszczona. Podobnie jak niedopuszczalne jest wprowadzanie zakazu ponownego użycia grobu na krótszy niż 20 letni okres. W tym zakresie wyłączona została swoboda umów i strony nie mogą ułożyć stosunku prawnego według swego wyboru, albowiem jest to sprzeczne z bezwzględnie obowiązującym przepisem ustawy (z mocy art. 7 ust. 2 u.c.z. w zw. z art. 353¹ k.c.). Jeśli zatem czyniący zastrzeżenie nie uiści wraz z zastrzeżeniem pełnej opłaty za pochowanie zwłok uczynione przez niego zastrzeżenie nie wywołuje skutków prawnych, chociażby zarządca cmentarza przewidywał możliwość uiszczenia opłaty na raty.

W przedmiotowej sprawie bezsporny jest fakt, iż powód nie uiścił całej opłaty za pochowanie zwłok, a co za tym idzie zakaz ponownego użycia grobu nie został przez niego skutecznie zastrzeżony.

Nie zależnie od powyższych rozważań, nawet gdyby przyjąć, że przepis art. 7 ust. 2 u.c.z. ma charakter względnie obowiązujący, czemu Sąd przeczy z uwagi na charakter prawa do grobu, i dopuszczalne jest umawianie się na uiszczenie opłaty za pochowanie zwłok w ratach lub na krótszy okres, w ocenie Sądu, dopóki nie zostanie uiszczona

całość opłaty należnej za pochowanie zwłok, dopóty nie powstaje zakaz ponownego użycia grobu na dalszy 20 – letni okres.

W przedmiotowej sprawie bezsporny jest fakt, że zarządca cmentarza dopuścił możliwość uiszczania opłaty za pochowanie zwłok, od której uzależniony był 20 – letni zakaz ponownego użycia grobu, w czterech ratach. Bezsporne jest również fakt, że zarządca, oprócz 20 – letniego zakazu, dopuszczał możliwość uczynienia zakazu na 10 – lat, przy czym w tym przypadku opłata powinna być uiszczona jednorazowo. Spór sprowadza się do tego, w jakim okresie raty powinny być uiszczane i czy uiszczenie jednej raty oznaczało ustanowienie zakazu na 5 lat.

Ustawodawca zakłada, iż zakaz jest skuteczny jeśli uiszczona zostanie cała opłata za pochowanie zwłok a czas jego trwania wynosić wówczas będzie 20 lat. Ciężar udowodnienia treści umownej modyfikacji ww. regulacji spoczywa na tej stronie, która z owego faktu wywodzi skutek prawny (strony umówiły się inaczej niż to wynika z przepisów ustawy), o czym wprost stanowi art. 6 k.c. W niniejszej sprawie to powód powinien udowodnić jaki był termin uiszczania poszczególnych rat oraz fakt, że uiszczenie jednej raty oznaczało przedłużenie zakazu na 5 lat, to znaczy powinien udowodnić, że strony umówiły się inaczej niż to wynika z art. 7 ust. 2 u.c.z.

Przeprowadzając postępowanie dowodowe Sąd uznał, iż powód nie udowodnił, że wymagalność poszczególnych rat opłaty za pochowanie zwłok była wyznaczana 5 letnimi okresami oraz nie udowodnił, iż zgodną wola stron był skutek polegający na tym, że uiszczenie raty oznacza zakaz ponownego użycia grobu na okres 5 lat. Należy podkreślić, iż chodzi tu o zgodną wolą stron, a nie subiektywne przekonanie powoda.

Nie można dać wiary przesłuchaniu powoda (K-88), w którym twierdzi, że pracownicy strony pozwanej informowali go, iż każda kolejna rata oznacza przedłużenie zakazu o 5 lat (grób jest „opłacony” na kolejne 5 lat). Nie można dać powodowi wiary z kilku powodów.

Po pierwsze, powód w swym przesłuchaniu wskazał, że po uiszczeniu raty pracownik strony pozwanej w ewidencji grobu czynił zastrzeżenie, iż grób będzie nadal opłacany. Tymczasem przedłożona do akt kopia ewidencji grobów nie zawiera takiego zastrzeżenia (K-94), co czyni okoliczności o jakich powód zeznaje niewiarygodnymi.

Po drugie, zarządca cmentarza dopuszczał możliwość uczynienia zastrzeżenia na krótszy okres, nie którzy jednak niż 10 lat, przy czym w tym przypadku opłata powinna być uiszczona jednorazowo. Przyjęcie za prawdziwe twierdzeń powoda oznaczałoby, że w istocie możliwe są krótsze okresy zastrzeżenia, tj. okresy 5 – letnie a skuteczność zastrzeżenia na ten okres wymagała jedynie uiszczenia raty opłaty. Wystarczy uiścić jedną ratę aby zastrzeżenie było skuteczne na kolejne 5 lat. Taka teza pozostaje w oczywistej sprzeczności z treścią cennika, na który powód się powołuje (K-35). Skoro minimalny okres zastrzeżenia wynosił 10 lat i przy tym okresie opłata powinna być uiszczona w całości, nie można twierdzić, iż zgodną wolą stron były wprowadzenie zastrzeżenia 5 letniego przy uiszczaniu kolejnych rat okresu 20 – letniego, takie twierdzenia pozostają w logicznej sprzeczności. Wykładnia ww. cennika prowadzi do wniosku, iż zarządca nie dopuszcza możliwości krótszego zastrzeżenia niż 10 lat, a w przypadku wyboru 20 – letniego zastrzeżenia, jest ono skuteczne dopiero z chwilą uiszczenia wszystkich rat.

Taka wykładnia pozostaje w zgodzie z treścią art. 7 ust. 2 u.c.z., który traktuje zastrzeżenie jako czynność realną, której skuteczność zależy od uiszczenia całej opłaty za pochowanie zwłok nie zaś jej części. W tym kontekście należy dać wiarę świadkom M. K. (2) (K-87v) i M. K. (1) (K-104), że w przypadku wyboru możliwości uiszczenia opłaty na raty całość rat powinna być uiszczona w ciągu roku. Należy także dać wiarę świadkom w zakresie w jakim zeznają, że o ww. sposobie uiszczenia rat informują klientów ustnie jaki i wręczają informacje na piśmie i nigdy nie informują, że uiszczenie każdej z rat oznacza przedłużenie zakazu na kolejne 5 lat. Przyjęcie odmiennych ustaleń pozostawałoby w oczywistej logicznej sprzeczności z przyjętym przez stronę pozwaną cennikiem, który był powodowi znany oraz przepisem art. 7 ust. 2 u.c.z., który uzależnia skuteczność zastrzeżenia od uiszczenia całej opłaty za pochowanie zwłok.

Powód nie udowodnił, iż zgodnie wolą stron umówił się, że raty opłaty za pochowanie zwłok miały być płatne co 5 lat, a zapłata każdej kolejnej raty oznacza przedłużenie okresu zakazu na kolejne 5 lat. Twierdzenia powoda są niewiarygodne (choćby nieprawdziwe twierdzenie o adnotacji w ewidencji) i pozostają w oczywistej sprzeczności

nie tylko ze zeznaniami świadków lecz także dokumentami (cennikiem), które nie przewidywały krótszego niż 10 – letni termin zastrzeżenia. Nie ma przy tym znaczenia fakt, iż cennik sam w sobie nie zawierał informacji o terminach wymagalności poszczególnych rat. Zgodnie z art. 7 ust. 2 u.c.z. skuteczność zastrzeżenia uzależniona była od płatności całej opłaty – w tej sprawie od zapłaty wszystkich rat. Powód nie może zasłaniać się nieznajomością przepisów i powoływać się na uzgodnienia, które nie zostały przez niego udowodnione. Strona pozwana przyznała, że raty powinny być uiszczone w ciągu roku i ten fakt Sąd wziął za podstawę rozstrzygnięcia.

Reasumując, rozpoznając przedmiotową sprawę Sąd uznał, iż powód nieskutecznie dokonał zastrzeżenia zakazu ponownego użycia grobu. Po pierwsze, zdaniem Sądu przepis art. 7 ust. 2 u.c.z. ma charakter bezwzględnie obowiązujący i nie dopuszcza możliwości umówienia się na krótszy okres zakazu niż 20 lat. Nie dopuszcza również możliwości rozłożenia opłaty za pochowanie zwłok na raty, w tym znaczeniu, że uiszczenie raty powoduje skuteczne powstanie zakazu ponownego użycia grobu. Skuteczność zastrzeżenia uzależniona jest od uiszczenia całej opłaty, co wprost wynika z treści ww. przepisu, a co w niniejszej sprawie nie miało miejsca. Po drugie, nawet gdyby przyjąć, że ten przepis ma charakter względnie obowiązujący, powód nie wykazał, że wolą stron było wprowadzenie zakazu ponownego użycia grobu na kolejne 5 – letnie okresy, których skuteczność uzależniana była od płatności rat co kolejne 5 lat. Minimalny okres zastrzeżenia, jaki dopuszczała strona pozwana, wynosił 10 lat. Strona pozwana była uprawniona do ponownego użycia grobu, a jej działanie nastąpiło w ramach obowiązującego porządku prawnego (nie było bezprawne), co wyłącza powstanie roszczeń opisanych w art. 24§1 k.c. i art. 448 k.c.

Chybionym są również twierdzenia jakoby bezprawność polegała na niezawiadomieniu powoda o przeznaczeniu grobu do likwidacji. Żaden z przepisów ustawy nie nakłada na zarządcę cmentarza przekazywania tego typu informacji, a tym bardziej zawiadamiania konkretnych osób, których bliscy są pochowani w grobie. Nie można zatem w tym przypadku mówić o bezprawności. Strona pozwana podjęła działania, do których ustawodawca jej nie zobowiązywał. Udzielała bowiem informacji o konieczności uiszczenia opłaty za pochowanie zwłok w przypadku woli dalszego korzystania z grobu. Zasadnym jest również ograniczenie tych informacji do ogólnie dostępnych miejsc bez wywieszania ich na konkretnych grobach z uwagi na uniknięcie zarzutu naruszenia dóbr osobistych konkretnych osób.

Jeśli chodzi zaś o drugą podstawę żądań pozwu, bezprawnego przeprowadzenia „ekshumacji” zwłok dziadka powoda, należy wskazać, iż zgłaszane na tej podstawie żądania wynikają z wadliwego rozumienia przez powoda pojęcia „ponownego użycia grobu”. Ustawa o cmentarzach i chowaniu zmarłych wyraźnie rozróżnia ekshumacje od ponownego użycia grobu. Ponowne użycie grobu możliwe jest w warunkach opisanych w art. 7 u.c.z., zaś ekshumacja została uregulowana w art. 15 u.c.z.

Ponowne użycie grobu polegające na pochowaniu w tym samym miejscu innej osoby, nawet jeśli jest połączone z przeniesieniem szczątków uprzednio pochowanej w tym miejscu osoby nie stanowi ekshumacji w rozumieniu przepisów ww. ustawy. Ustawodawca nie reguluje sposobu ponownego użycia grobu. Pośrednio jedynie wskazuje, iż chowanie w jednym grobie więcej niż jednej osoby możliwe jest wyłącznie w przypadku grobów murowanych (art. 7 ust. 3 u.c.z.), co oznacza, że ponowne użycie grobu wiąże się z usunięciem z grobu zwłok osoby uprzednio w niej pochowanej. Jest jednak oczywiste, że z uwagi na konieczność szczególnego postępowania ze zwłokami ludzkimi, korzystanie z tego prawa powinno być połączone, jeśli to możliwe z przeniesieniem tych zwłok w inne miejsce. Wymagają tego zasady współżycia społecznego. Prawo do ponownego użycia grobu mieści zatem w sobie prawo do przeniesienia szczątków osoby uprzednio w niej pochowanej w inne miejsce.

Ekshumacja uregulowana w przepisie art. 15 u.c.z. dotyczy innej sytuacji, w której przeniesienie zwłok ludzkich nie wynika z innego uprawnienia, tj. nie wynika z prawa do ponownego użycia grobu. Gdyby ustawodawca chciał uzależnić ponowne użycie grobu od przeprowadzenia ekshumacji w rozumieniu art. 15 u.c.z., wprost o tym postanowiłby w przepisie art. 7 u.c.z. Co więcej przyjęcie, iż ponowne użycie grobu wymaga uprzedniej ekshumacji w rozumieniu przepisu art. 15 u.c.z. oznaczałoby, że zarządca cmentarza nie może ponownie użyć grobu bez wniosku i zgody podmiotów wskazanych w art. 15 u.c.z. To z kolei oznaczałoby, że prawo do ponownego użycia grobu byłoby iluzoryczne. Wystarczyłoby, aby osoby wskazane w art. 15 ust. 1 pkt 1 u.c.z. nie złożyłyby takiego wniosku. W takim

przypadku zarządca cmentarza nie mógłby ponownie użyć grobu ponieważ osoby uprawnione do pochówku nie wyrażałyby zgody na ekshumację.

Stosowanie przepisów dotyczących procedury ekshumacji jest wymagane wtedy, gdy przeniesienie zwłok lub ich szczątków nie wynika z innego uprawnienia. Prawo do ponownego użycia grobu mieści w sobie uprawnienie do przeniesienia w inne miejsce zwłok osoby uprzednio pochowanej w grobie bez zgody osób trzecich. Przyjęcie odmiennej tezy oznaczałoby, że uprawniony (zarządca cmentarza) nie może skorzystać z przysługującego mu prawa.

W niniejszej sprawie powód nie dowodził, iż przeniesienie zwłok jego dziadka nastąpiło w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego, przykładowo doszło do zbeszczeszczenia zwłok. Powód twierdził, że nie zachowano procedury wedle, której powinna nastąpić ekshumacja. Powyższe twierdzenie jest pozbawione podstaw prawnych. Zarządca cmentarza nie dokonał bowiem ekshumacji, w rozumieniu art. 15 u.c.z., lecz ponownego użycia grobu przenosząc zwłoki dziadka powoda w inne miejsce, do czego był uprawniony.

Również, co do tej podstawy faktycznej żądania pozwu, nie można przyjąć bezprawności działania strony pozwanej.

Reasumując, zachowanie strony pozwanej związane z ponownym użyciem grobu nie było bezprawne. Brak jest również bezprawności w zachowaniu polegającym na przeniesieniu zwłok dziadka powoda w inne miejsce, to z kolei oznacza, że powództwo nie zasługuje na uwzględnienie.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu Sąd oparł na treści art. 98 § 1 k.p.c. Stroną przegrywającą jest powód, który winien zwrócić pozwanemu poniesione przez niego koszty procesu. Powód winien zatem ponieść koszty zastępstwa procesowego powiększone o koszty opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł należne stronie pozwanej w łącznej wysokości 2.777 zł (2.400 zł stawka od roszczenia o charakterze majątkowym, przy wartości przedmiotu sprawy oznaczonego na kwotę 15.000 zł, 360 zł stawka za ochronę dóbr osobistych) ustalone zgodnie z § 6 ust. 5 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 490).

Mając na uwadze powyższe należało orzec jak w sentencji wyroku.